

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วรรณกรรมกับสังคมมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกกันไม่ออก ดังที่วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2541 : 196) กล่าวว่า นอกจากการเป็นนักประพันธ์แล้ว นักประพันธ์ยังเป็นหน่วยหนึ่งในสังคมนั้น และเป็นพลเมืองของสังคมอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ นักประพันธ์จะต้องสนใจกับเหตุการณ์ที่พบเห็น เอาใจใส่ต่อเหตุการณ์บ้านเมือง ความเคลื่อนไหวของประเทศชาติ ตลอดจนผู้คนในสังคม ในฐานะที่นักประพันธ์เป็นหน่วยหนึ่งของยุคสมัยนั้นและเป็นพลเมืองของสังคม นักประพันธ์ก็จะใส่เรื่องราวต่าง ๆ จากประสบการณ์มาเขียนถ่ายทอดในวรรณกรรม

ตรีศิลป์ บุญขจร (2547 : 5-7) อธิบายว่า วรรณกรรมเป็นสมบัติที่สังคมขาดไม่ได้ เพราะมันเป็นการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของสังคมยุคหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่ง สมัยหนึ่ง ๆ สังคมเป็นอย่างไร วรรณกรรมก็จะสะท้อนออกมาให้เห็นอย่างชัดเจน วรรณกรรมกับสังคมเป็นสิ่งที่ผูกพันกัน วรรณกรรมเกิดจากสังคม สังคมเป็นบ่อเกิดของวรรณกรรม วรรณกรรมเป็นการแสดงออกถึงความเชื่อถือหรือยึดถือความคิดเห็นและความเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ในสังคม วรรณกรรมนั้นเป็นเครื่องแสดงออกและอนุรักษ์เอกลักษณ์ของสังคมไว้ วรรณกรรมไทยนั้นถ้าศึกษาแล้วจะรู้เอกลักษณ์ของคนไทย

สิทธิา พินิจภูวดล (2532 : 143) วรรณกรรมเกิดจากนักประพันธ์ซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมได้บันทึกด้วยลายตัวอักษรเป็นหลักฐานที่สะท้อนให้เห็นภาพของสังคมอย่างชัดเจน ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมไม่เคยแยกออกจากกัน แต่จะมีความเชื่อมโยงกันอย่างแนบแน่น เพราะว่าคนที่สร้างงานหรือนักประพันธ์เป็นคนหนึ่งในสังคมนั้น เพราะฉะนั้นนักประพันธ์ก็ย่อมจะนำความรู้ ประสบการณ์ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่พบเห็นในสังคมนำมาบอกเล่าหรือสะท้อนออกมาในเรื่องราวของวรรณกรรมสรุปได้ว่า วรรณกรรม สังคมและนักประพันธ์มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดจนแยกออกไม่ได้

สิริรัตน์ พุ่มเกิด (2538 : 125) วรรณกรรมเป็นผลงานสร้างสรรค์จากความคิด ความรู้สึกของมนุษย์ที่มองผ่านประสบการณ์ของตนเองในบริบทของสังคมแต่ละยุคสมัย วรรณกรรมจึงไม่เพียงแต่ทำให้ผู้อ่านเพลิดเพลินไปกับเนื้อหาและศิลปะการใช้ภาษาเท่านั้น หากยังเป็นเรื่องที่สะท้อนภาพชีวิตสังคมและวัฒนธรรมในแง่มุมต่าง ๆ ไว้อีกด้วย ทั้งนี้เพราะผู้สร้างสรรค์วรรณกรรมเป็นส่วนหนึ่งของสังคม จึงย่อมตกอยู่ใต้อิทธิพลของสังคมและวัฒนธรรมในยุคสมัยของตนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ “สังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมหรือนักเขียนในฐานะที่เป็นแหล่งรวมชีวิตวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีและระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ซึ่งนักเขียนย่อมจะนำไปเป็นวัตถุดิบในการเขียนเสมอ และงานเขียนจะมีลักษณะเนื้อหา รูปแบบอย่างไรขึ้นอยู่กับปัจจัยทางสังคมว่า ขณะนั้นสภาพสังคมเป็นอย่างไร โดยนัยจึงเห็นได้ว่าวรรณกรรมกับสังคมมีความสัมพันธ์กันอย่างยิ่ง หากเราต้องการที่จะรู้ว่าคนส่วนใหญ่ในสังคมคิดอย่างไร

รู้สึกอย่างไร มีความเชื่ออย่างไร ในช่วงนั้น ๆ ก็ได้จากข้อมูลสำคัญอย่างหนึ่ง คือ “วรรณกรรม” วรรณกรรมที่เกิดขึ้นในสมัยหนึ่ง ๆ ย่อมบรรจุภาพทางสังคมและวัฒนธรรมในสมัยนั้นลงไว้ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม ทั้งนี้เพราะผู้ผลิตวรรณกรรมหรือกวีต่างก็เป็นผลิตผลของสังคม

เรื่องสั้นเป็นวรรณกรรมร้อยแก้วประเภทบันเทิงคดี มีลักษณะเด่นคือ มีแก่นเรื่องเดียว มีโครงเรื่องไม่ซับซ้อน ดำเนินเรื่องรวดเร็ว และมีขนาดสั้น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2554 : 975) ได้อธิบายความหมายของเรื่องสั้นไว้ว่า เรื่องสั้น คือ บันเทิงคดีร้อยแก้วรูปแบบหนึ่ง มีลักษณะคล้ายนวนิยายแต่สั้นกว่า โดยมีเหตุการณ์ในเรื่องและตัวละครน้อย มักจบแบบพลิกความคาดหมาย หรือจบแบบทิ้งให้คิด เป็นต้น

ถวัลย์ มาศจรัส (2544 : 17) อธิบายว่า เรื่องสั้นเป็นบันเทิงคดีที่พัฒนาและเปลี่ยนแปลงรูปแบบมาจากนิทานประสมประสานกับแนวความคิดแบบตะวันตก เป็นงานเขียนที่แต่งขึ้นเป็นเรื่อง มีขนาดสั้น และมีโครงเรื่องไม่ซับซ้อน มีแก่นเรื่องเดียว มีตัวละครน้อย เน้นพฤติกรรมของตัวละครในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งมากกว่าจะติดตามพัฒนาการของตัวละคร เรื่องสั้นจะสะท้อนสังคมในด้านรูปธรรมและนามธรรม ด้านรูปธรรมหมายถึงเหตุการณ์ทั่วไปที่เกิดขึ้นในสังคม ส่วนด้านนามธรรมหมายถึงค่านิยมในชีวิตจิตใจของคนในสังคม ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดของนักประพันธ์

รางวัลงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติเป็นการประกวดหนังสือดีเด่น คือเพื่อส่งเสริมบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการผลิตหนังสือทั้ง 5 ฝ่าย คือ ผู้แต่ง สำนักพิมพ์ ผู้พิมพ์ ผู้จำหน่าย และบรรณารักษ์ ผู้เผยแพร่หนังสือออกสู่ผู้อ่านให้ผลิตงานที่ประณีต มีคุณค่าและมีสารประโยชน์ต่อสังคมเพิ่มขึ้นรวมทั้งเพื่อสนับสนุนให้ผู้อ่านรู้จักเลือกหาหนังสือที่มีคุณค่าและสารประโยชน์เหมาะสมมาอ่านอันจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ สามารถสะท้อนให้เห็นที่อยู่อาศัยของคนที่พักอยู่ในสังคมไทยได้อย่างสมจริง ความรักและความรับผิดชอบของสมาชิกในครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมไทย และยังสะท้อนให้เห็นคุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคมไทย ทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยมากยิ่งขึ้น

เรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ พ.ศ. 2556 - 2557 ได้กล่าวถึงชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมไทย การประกอบอาชีพของคนในสังคมไทย ความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมไทย และคุณธรรมจริยธรรมที่ติงามของคนในสังคมไทย ผู้วิจัยในฐานะชาวต่างประเทศที่ศึกษาสาขาวิชา การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง จึงสนใจศึกษาภาพสะท้อนสังคมไทยในเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ พ.ศ. 2556 - 2557 ซึ่งจะทำให้เข้าใจสภาพชีวิตความเป็นอยู่ การศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมไทย และทำให้เกิดความเข้าใจในวิถีชีวิตของคนไทยมากยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทยในเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ พ.ศ. 2556 - 2557
2. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ พ.ศ. 2556 - 2557 ที่มีต่อผู้อ่าน

1.3 สมมุติฐานการวิจัย

1. ภาพสะท้อนสังคมไทยในเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ พ.ศ. 2556 - 2557 ได้นำเสนอในด้านสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมชนบทไทย สังคมเมืองและชานเมืองแตกต่างกัน การใช้ชีวิตของคนในเมืองมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีกว่าคนในชนบท ด้านสถานภาพการศึกษาในสังคมไทยอยู่ในระดับดี การประกอบอาชีพในสังคมไทยมีอาชีพหลากหลาย คนที่ใช้ชีวิตในสังคมไทยมีความสัมพันธ์กันดี
2. เรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ พ.ศ. 2556 - 2557 มีอิทธิพลต่อผู้อ่านในด้านการให้ความรู้ ความเข้าใจสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในสังคมไทย ให้แง่คิดในการพัฒนาการศึกษาในสังคมไทย ปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรม กระตุ้นให้เข้มแข็งและอดทนเพื่อต่อสู้กับโชคชะตา ทำให้ผู้อ่านมีจิตใจเข้มแข็งไปสู่กับอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิต มีจิตใจดีงาม มีความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือคนอื่น และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

1.4 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการวิจัยแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาวิจัยข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

1.4.1 แนวคิดเกี่ยวกับภาพสะท้อนสังคมจากวรรณกรรม

ภาพสะท้อนจากวรรณกรรม คือ สภาพความเป็นอยู่ของสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมจากการนำเสนอของนักประพันธ์ ทั้งด้านความเป็นอยู่ ประเพณีธรรมเนียม วัฒนธรรม ค่านิยม และความเชื่อ เป็นต้น วรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนของสังคม เพราะว่่านักประพันธ์เป็นคนอยู่ในสังคม ย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคมทั้งด้านประเพณีขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม ค่านิยม และความเชื่อ เป็นต้น นักประพันธ์ได้นำประสบการณ์ชีวิตเหล่านี้ไปสร้างสรรค์เป็นวรรณกรรมขึ้น และแทรกอยู่ในวรรณกรรมทำให้วรรณกรรมที่เขาสร้างสรรค์มีลักษณะทำนองการเขียนเฉพาะของตัวเอง แตกต่างจากวรรณกรรมของนักประพันธ์คนอื่น

1.4.2 แนวคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของวรรณกรรมที่มีต่อสังคมหรือผู้อ่าน

นักประพันธ์มักจะนำความรู้ ประสบการณ์ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่พบเห็นในสังคมนำมาบอกเล่าหรือสะท้อนออกมาในเรื่องราวของวรรณกรรม การศึกษาวรรณกรรมจึงสามารถมองเห็นถึงความคิดโลกทัศน์

ของนักประพันธ์หรือคนในยุคสมัยนั้นได้เป็นอย่างดี สิ่งที่มีอิทธิพลต่อสังคมนี้มี 2 ลักษณะ คือ อิทธิพลด้านการกระทำและอิทธิพลด้านความคิดของมนุษย์

1) อิทธิพลด้านการกระทำ

อิทธิพลด้านการกระทำของวรรณกรรมที่มีต่อสังคมหรือผู้อ่าน คือสิ่งที่ผู้อ่านสามารถสังเกตเห็นได้ชัดเจนจากงานเขียนของนักประพันธ์ เช่น การแต่งกาย อาหารการกิน เป็นต้น

2) อิทธิพลด้านความคิดของมนุษย์

อิทธิพลด้านความคิดของมนุษย์ คือค่านิยม ความรู้สึก ความปรารถนาและชีวิตจิตใจของคนในวรรณคดีและความรู้สึกของนักประพันธ์ อิทธิพลเหล่านี้ไม่ได้ปรากฏชัดเจนในงานเขียนของนักประพันธ์ แต่นักประพันธ์ได้สอดแทรกลงไปในการแต่งวรรณกรรม ผู้อ่านจะต้องสังเกตจากน้ำเสียงของนักประพันธ์เป็นสำคัญ

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

การวิเคราะห์ครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกศึกษาเรื่องสั้นรางวัลงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ พ.ศ. 2556 - 2557 ซึ่งมีเนื้อหาและฉากที่เกี่ยวกับเรื่องราวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย นอกจากนี้ยังมีเรื่องเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย และความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมไทย โดยศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลในหนังสือรวมเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ พ.ศ. 2556 - 2557 ซึ่งมีจำนวน 8 เล่ม ได้แก่

1. ความทรงจำบางอย่างช่างรางเลือน ของ รัชศักดิ์ จิรวัดณ์ รางวัลดีเด่น พ.ศ. 2557 มีเรื่องสั้นจำนวน 10 เรื่อง
2. ชายผู้อ้างตัวเป็นเซ็ง ทำน้ำ ของ รัตนชัย มานะบุตร รางวัลดีเด่น พ.ศ. 2557 มีเรื่องสั้นจำนวน 13 เรื่อง
3. เสื่อกินคน ของสาคร พูลสุข รางวัลชมเชย พ.ศ. 2557 มีเรื่องสั้นจำนวน 8 เรื่อง
4. หลิงเสาและเรื่องราวอื่น ของ กล้า สมุทวณิช รางวัลชมเชย พ.ศ. 2557 มีเรื่องสั้นจำนวน 13 เรื่อง
5. อรุณสวัสดิ์สนธยา ของ นที ศศิวิมล รางวัลดีเด่น พ.ศ. 2556 มีเรื่องสั้นจำนวน 10 เรื่อง
6. จรวดกระต๊ากกลางสายฝน ของ เสฎฐวุฒิ อุดาการ รางวัลชมเชย พ.ศ. 2556 มีเรื่องสั้นจำนวน 10 เรื่อง
7. โลกคู่ขนานหลังประตูบานนั้น ของ โมน สวัสดิ์ศรี รางวัลชมเชย พ.ศ. 2556 มีเรื่องสั้นจำนวน 10 เรื่อง
8. หน้าต่าง ของ ภพ เบญญูภา รางวัลชมเชย พ.ศ. 2556 มีเรื่องสั้นจำนวน 8 เรื่อง รวมเรื่องสั้นจำนวน 82 เรื่อง

1.6 คำนียามศัพท์เฉพาะ

1. ภาพสะท้อน หมายถึง สภาพของสังคมที่นักเขียนถ่ายทอดไว้ในวรรณกรรมต่าง ๆ เช่น ค่านิยม เหตุการณ์ คุณธรรม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ อาชีพ การดำเนินชีวิตของคนในสังคม เป็นต้น
2. อิทธิพลของเรื่องสั้นที่มีต่อผู้อ่าน หมายถึง ผู้แต่งมีทัศนคติต่อสังคมอย่างไรก็จะแสดงความคิดเห็นลงในวรรณกรรม ถ้าผู้อ่านมีความสอดคล้องกัน วรรณกรรมนั้นก็จะมีบทบาทสำคัญต่อสังคมและต่อผู้อ่านมากขึ้น จะมีอิทธิพลต่อผู้อ่านในทั้งด้านความคิด ความรู้สึกและการสร้างค่านิยม
3. เรื่องสั้น หมายถึง บันเทิงคดีร้อยแก้วรูปแบบหนึ่ง มีลักษณะคล้ายนวนิยาย แต่สั้นกว่า โดยมีเหตุการณ์ในเรื่องและตัวละครน้อย มักจบแบบพลิกความคาดหมายหรือจบแบบทิ้งให้คิด เป็นต้น การดำเนินเรื่องจะมุ่งเข้าสู่ประเด็นหลักอย่างรวดเร็ว
4. รางวัลงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ หมายถึง รางวัลประกวดงานเขียนรายปีที่จัดขึ้นโดยกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ และคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติเพื่อเป็นการรณรงค์ให้คนไทยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการอ่าน และส่งเสริมให้อ่านหนังสืออย่างต่อเนื่อง และเป็นการเปิดโลกทัศน์และมองเห็นการพัฒนาอุตสาหกรรมหนังสือในต่างประเทศ ตามปกติจะจัดขึ้นในช่วงเดือนตุลาคมของทุกปี เริ่มจัดขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2515 ที่ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์

1.7 วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย
2. ศึกษาความเป็นมาของวรรณกรรมรางวัลงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ
3. ศึกษาเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ
4. คัดเลือกเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติพ.ศ. 2556 - 2557
5. วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทยในเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติพ.ศ. 2556 - 2557
6. วิเคราะห์อิทธิพลของเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติพ.ศ. 2556 - 2557 ที่มีต่อผู้อ่าน
7. นำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยครั้งนี้มีประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับดังนี้

1. ทำให้รับรู้และเข้าใจภาพสะท้อนของสังคมไทยในเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ พ.ศ. 2556 - 2557
2. ทำให้รับรู้และเข้าใจอิทธิพลของเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ พ.ศ. 2556 - 2557 ที่มีต่อผู้อ่าน
3. ทำให้ผู้อ่านสามารถนำความรู้เกี่ยวกับภาพสะท้อนสังคมไทยจากเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ พ.ศ. 2556 - 2557 ไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตด้วยความเข้าใจสังคมไทยและใช้รักษาความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมไทยได้

